

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญ

ท่ามกลางสังคมโลกที่กำลังเผชิญกับสภาพความเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรง ทั้ง เศรษฐกิจ สังคม การเมือง โดยเฉพาะภายใต้สภาวะโลกแบบเทคโนโลยีดิสรักซ์ชันและเข้าสู่โลกยุคพลิกผัน (VUCA world) ทุกอย่างหมุนเร็วขึ้นหลังจากการพัฒนาของเทคโนโลยีอย่างก้าวกระโดด รวมถึง วิกฤตล่าสุดโรคโควิด 19 ก็ให้เกิดผลกระทบไปทั่วโลกอย่างรวดเร็วทำให้คนรู้สึกถึงความไม่มั่นคงและไม่แน่นอนส่งผลต่อวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของทุกคนในสังคม การสร้างคนให้มีทักษะหลากหลายจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง (ศุภเชษฐ์ และคณะ, 2566; เสาวณี และชนาภา, 2563) เพื่อให้สามารถปรับตัวรอดในทุกสถานการณ์ และสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขในสังคม จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคนให้มีศักยภาพและรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง เพราะฉะนั้นหากสังคมหรือองค์กรใดมีคนที่ศักยภาพสูงกว่าก็จะได้เปรียบในการนำพาองค์กรก้าวสู่ความสำเร็จตามแผนที่วางไว้ได้มากกว่า ซึ่งการพัฒนา ‘คน’ หรือ ‘ทรัพยากรมนุษย์’ เป็นการพัฒนาที่ คุ่มค่า ยั่งยืนและสำคัญที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับด้านอื่น ๆ ซึ่งการไปสู่ความสำเร็จอย่างยั่งยืนจะไปเป็นได้ยาก หากละเลยและมองข้ามการพัฒนาคนให้มีศักยภาพและมีคุณธรรมจริยธรรม (ฟาฏินา, 2555) ดังนั้นแล้ว การลงทุนที่คุ้มค่าที่สุด คือ “การลงทุนด้านการศึกษา”

โรงเรียนกวดวิชา เป็นสถานศึกษาทางเลือกสำคัญ และเป็นแหล่งลงทุนทางการศึกษายอดนิยม แม้ถูกมองในแง่ลบและถูกเปรียบเป็น “เงาของระบบการศึกษา (Shadow Education)” สะท้อนความเหลื่อมล้ำ แต่กลับกันโรงเรียนกวดวิชาเปรียบเสมือน “ม้าขาว” เป็นหน้าต่างแห่งโอกาส (Window of opportunities) ช่วยเหลือผู้เรียนให้ไปถึงเป้าหมาย เป็นภาคีสำคัญในระบบการศึกษา มีรูปแบบการสอนหลากหลาย ทันสมัย ผู้เรียนมีอิสระเลือกเรียนได้ตามความต้องการ เทคนิคการสอนน่าสนใจผ่านผู้สอนที่เรียกตัวเองว่า “ติวเตอร์” ค่านิยมที่เกิดขึ้นส่งผลให้กลุ่มธุรกิจโรงเรียนกวดวิชามีอัตราการขยายตัวเติบโตอย่างต่อเนื่องทั่วโลก ซึ่งในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาพบว่ามีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียนกวดวิชามากมายและมีวิจัยรองรับความสำเร็จทางการเรียนที่ดีขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ เช่น ประเทศจีน ประเทศเกาหลี ประเทศมาเลเซีย โดยงานวิจัยได้สนับสนุนว่า ผู้เรียนส่วนใหญ่ที่ตัดสินใจเข้ารับการศึกษาเพื่อการบรรลุผลทางการศึกษามีความคิดเห็นเชิงบวก มีผลสัมฤทธิ์และความก้าวหน้าทางการศึกษาที่ดีขึ้น (วิลลิกซ์, 2556; Ha & Park, 2017; Gurra et al., 2017) ยิ่งโรงเรียนกวดวิชาได้รับการพัฒนาและยกระดับคุณภาพมากขึ้น

เท่าไร ก็จะเป็นการช่วยส่งเสริมการศึกษาและความฝันของนักเรียนมากยิ่งขึ้นเท่านั้น (คมสัน, 2560; สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา, 2564; สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2565; Bray, 2021)

โรงเรียนกวดวิชาขยายตัวและเข้ามามีบทบาทสำคัญในจังหวัดปัตตานี เนื่องจากการแข่งขันทางการศึกษาที่สูงขึ้นเพื่อเข้าศึกษาต่อในสถานศึกษาที่มีคุณภาพและมีชื่อเสียง เช่น โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ แต่ผลการศึกษายังคงรั้งท้ายของประเทศ ซึ่งจากรายงานผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ปีการศึกษา 2563 – 2565 ของสำนักงานศึกษาธิการจังหวัดปัตตานี (2566) พบว่า ผลการสอบโดยรวมต่ำกว่าระดับประเทศ อีกทั้งโรงเรียนในระบบปกติยังประสบปัญหาในหลายด้านที่รอการแก้ไข (ยุทธนา และคณะ, 2564; ทิฆัมพร และคณะ, 2559; ยุทธนา และนิเลาะ, 2560; สุกัญญา และอวรลักษณ์, 2563) ทางเลือกหนึ่งของผู้ปกครองคือการส่งบุตรหลานเรียนโรงเรียนกวดวิชา ซึ่งจากข้อมูลทางสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชนพบว่า จังหวัดปัตตานีมีโรงเรียนกวดวิชาจำนวน 4 โรงเรียนมากที่สุดเป็นอันดับ 1 ในสามจังหวัดชายแดนใต้ ซึ่งผู้เรียนส่วนใหญ่เป็นผู้นับถือศาสนาอิสลาม ส่งผลให้โรงเรียนกวดวิชามีเงื่อนไขที่แตกต่างออกไปจากที่อื่น เพราะชาวมุสลิมมีหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติตนเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตครอบคลุมในทุกด้านของการดำเนินชีวิตในทุกยุคสมัย และการศึกษาเกี่ยวกับศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นที่ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม ช่วยขัดเกลาจิตใจให้เติบโตเป็นบุคลากรที่มีความรู้ควบคู่คุณธรรมในอนาคต สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. 2563 – 2565 มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในทุกระดับให้สอดคล้องกับความต้องการ วิถีชีวิต สร้างโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนในทุกช่วงวัยและส่งเสริมการศึกษาตลอดชีวิต อีกทั้งส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่จังหวัดชายแดนใต้เป็นศูนย์กลางธุรกิจฮาลาล นอกจากนี้ปัจจัยทางด้านศาสนาและวัฒนธรรมมีความสำคัญและมีอิทธิพลต่อความเชื่อของบุคคลพฤติกรรมและทัศนคติต่อการเลือกโรงเรียนเพื่อเข้ารับการการศึกษา (Hasanah et al., 2022) หากผู้บริหารในฐานะที่เป็นผู้จัดและผู้ให้บริการ รับรู้ เข้าใจและเคารพในความหลากหลาย และเลือกแนวทางการบริหารที่สอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรม เน้นย้ำถึงการให้ความสำคัญกับวิถีอิสลาม จะทำให้ได้รับความร่วมมือจากผู้เรียนและผู้ปกครองเป็นอย่างดี โดยดำเนินการบริหารตามมาตรฐานการศึกษาของโรงเรียนนอกระบบ พ.ศ. 2562 (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, 2565) อย่างไรก็ตามจากการศึกษายังไม่พบว่ามีการศึกษาในเรื่องเกี่ยวข้องกับตัวชี้วัด หรือ องค์ความรู้ที่มียังไม่เพียงพอ มีเพียงการศึกษาแนวทางการบริหารโรงเรียนกวดวิชาทั่วไปที่ไม่เกี่ยวข้องโดยตรง อาทิ กมลวรรณ และคณะ (2564), กฤติยา และคณะ (2563) และ, เมธิรินทรา และนันทรัตน์ (2560) ที่ได้ศึกษาแนวทางการบริหารงานโรงเรียนกวดวิชาสู่ตามมาตรฐานสำนักคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน, กลยุทธ์การบริหารสู่มาตรฐาน

การจัดการเรียนรู้วิถีใหม่ และการบริหารโรงเรียนกวดวิชาตามแนวคิดการยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทยในเวทีโลก เป็นต้น

ดังนั้นด้วยเหตุผลดังกล่าว งานวิจัยมุ่งศึกษาตัวชี้วัดแนวทางการบริหารโรงเรียนกวดวิชาที่สอดคล้องกับวิถีอิสลามในจังหวัดปัตตานี เพื่อต้องการศึกษาตัวชี้วัดแนวทางการบริหารโรงเรียนกวดวิชา และเป็นการช่วยพัฒนาคุณภาพการศึกษา คุณภาพผู้เรียนในพื้นที่ และยกระดับโรงเรียนกวดวิชาให้มีคุณภาพต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาตัวชี้วัดแนวทางการบริหารโรงเรียนกวดวิชาที่สอดคล้องกับวิถีอิสลามในจังหวัดปัตตานี

1.3 คำถามวิจัย

ตัวชี้วัดแนวทางการบริหารโรงเรียนกวดวิชาที่สอดคล้องกับวิถีอิสลามในจังหวัดปัตตานีมีกี่องค์ประกอบอะไรบ้าง

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.4.1 ด้านวิชาการ

ได้ตัวชี้วัดแนวทางการบริหารโรงเรียนกวดวิชาที่ผ่านการสร้างและตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ตัวชี้วัดดังกล่าวนี้ถือเป็นข้อค้นพบใหม่ (Originality) ที่มีประโยชน์ในทางวิชาการสามารถนำไปใช้เป็นกรอบในการศึกษาและพัฒนาเป็นเครื่องมือในการวัดได้

1.4.2 ด้านการนำไปใช้

โรงเรียนสามารถนำตัวชี้วัดไปประยุกต์ใช้ตามบริบทในการเป็นเครื่องแสดงผลการดำเนินงานของโรงเรียนกวดวิชาที่สอดคล้องกับวิถีอิสลามในจังหวัดปัตตานี ให้สำเร็จตามเป้าหมายตามมาตรฐานการศึกษาโรงเรียนนอกระบบและเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ตามวิถีอิสลามอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

1.5.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายในการศึกษาตัวชี้วัดและเสนอแนวทางการพัฒนาการบริหารโรงเรียนกวดวิชาที่สอดคล้องกับวิถีอิสลามในจังหวัดปัตตานี ตามมาตรฐานการศึกษา ของโรงเรียนนอกระบบ พ.ศ. 2565 โดยมุ่งเน้น มาตรฐาน 3 ด้าน คือ คุณภาพผู้เรียน คุณภาพการบริหารจัดการ และคุณภาพการจัดการเรียนการสอน

1.5.2 ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมาย

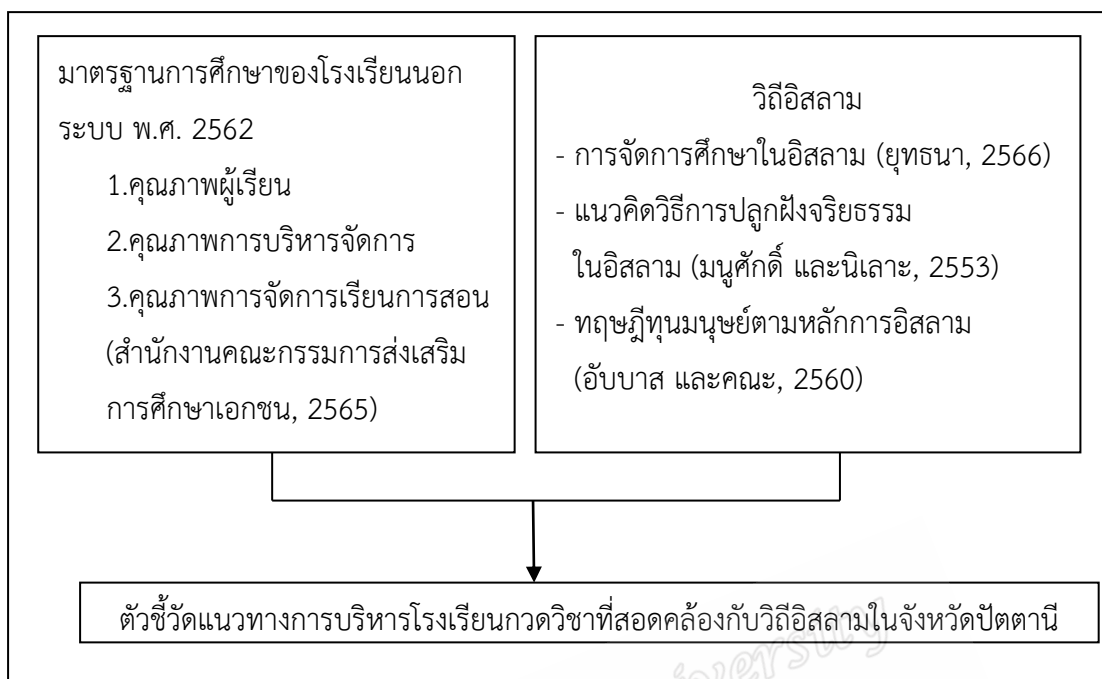
กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ศึกษาในครั้งนี้เป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียของโรงเรียนกวดวิชาในอำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ได้แก่ ผู้บริหาร นักวิชาการ ผู้ปกครอง และผู้เชี่ยวชาญ

1.5.3 ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา ตั้งแต่เดือนเมษายน-ตุลาคม พ.ศ. 2566 รวม 7 เดือน

1.6 กรอบแนวคิดการวิจัย

จากการวิจัยและทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องตัวชี้วัดแนวทางการบริหารโรงเรียนกวดวิชาที่สอดคล้องกับวิถีอิสลามในจังหวัดปัตตานี สามารถสังเคราะห์และเขียนเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

1.7 ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้รูปแบบการอ้างอิงตัวบทอัลกุรอ่านและอัลหะดีษ ดังนี้

1.7.1 อัลกุรอ่าน

ใช้รูปแบบการอ้างอิงตัวบทอัลกุรอ่าน (ชื่อซูเราะฮฺ : หมายเลขอายะฮฺ) ตัวอย่างเช่น (นีสายฮฺ :135) หมายถึง ซูเราะฮฺนีสายฮฺ อายะฮฺที่ 135

1.7.2 อัลหะดีษ

สำหรับอัลหะดีษที่ปรากฏในงานวิจัยเล่มนี้ จะเป็นตำราหะดีษที่สำคัญของตำราเศาะฮ์อิฮ์อัลบุกอริย ใช้รูปแบบการอ้างอิงตัวบทอัลหะดีษ (ผู้บันทึกหะดีษ : หมายเลขหะดีษ) ตัวอย่างเช่น (บันทึกโดยอัลบุกอริย : 1) หมายถึง หะดีษบทนี้ปรากฏอยู่ในเศาะฮ์อิหมุสลิม หะดีษที่ 1

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้วิจัยได้กำหนดนิยามศัพท์ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ดังนี้

1.7.1 โรงเรียนกวดวิชา หมายถึง โรงเรียนที่สอนความรู้เสริมเพิ่มเติม ทบทวนเนื้อหา จากสิ่งที่เรียนมาแล้วในวิชาต่าง ๆ และเตรียมความพร้อมในการสอบ จัดการเรียนการสอนและ กิจกรรมตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของผู้เรียน โดยกำหนดเวลาเรียนต่างจากเวลาเรียนปกติ

1.7.2 แนวทาง หมายถึง ทางปฏิบัติที่วางไว้เป็นแนวเพื่อการบริหารโรงเรียนกวดวิชา ที่สอดคล้องกับวิถีอิสลามในจังหวัดปัตตานีให้มีประสิทธิภาพ

1.7.3 ตัวชี้วัด หมายถึง ข้อมูลที่แสดงหรือบ่งบอกให้รู้ว่าผลการดำเนินงานของ โรงเรียนกวดวิชาที่สอดคล้องกับวิถีอิสลามในจังหวัดปัตตานี สำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

1) คุณภาพผู้เรียน หมายถึง คุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะและการประยุกต์ใช้ ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม และคุณลักษณะที่ดีสอดคล้อง กับวิถีอิสลามแก่ผู้เรียน

2) คุณภาพการบริหารจัดการ หมายถึง คุณภาพที่เกี่ยวข้องกับการบริหาร การจัดการที่เน้นระบบบริหารจัดการ และกาบริหารงานของผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวิถี อิสลาม

3) คุณภาพการจัดการเรียนการสอน หมายถึง คุณภาพที่เกี่ยวข้องกับ การจัดการเรียนการสอน เน้นความรู้ความสามารถ ทักษะการจัดการเรียนการสอน และการวัดและ ประเมินผลของผู้สอน

1.7.4 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ หมายถึง ผู้เกี่ยวข้องที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับโรงเรียนกวดวิชา ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้ปกครอง นักวิชาการในจังหวัดปัตตานี

1) ผู้บริหาร หมายถึง บุคคลซึ่งปฏิบัติงานในหน้าที่รับผิดชอบดูแลบริหาร จัดการ การดำเนินงานของโรงเรียนกวดวิชาในจังหวัดปัตตานี

2) ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา หรือ ผู้อุปการะ ดูแลค่าใช้จ่ายในการ เรียนกวดวิชาแก่ผู้เรียนในโรงเรียนกวดวิชาในจังหวัดปัตตานี

3) นักวิชาการ หมายถึง ผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาการบริหารและการจัดการ การศึกษาอิสลาม หรือ อิสลามศึกษา